HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והא עובר וחיה דכשתי טבעות דמו וקא מטמא לה עובר לחיה אמר רבה שאני עובר הואיל וסופו לצאת אמר רבא עובר סופו לצאת טבעת אין סופו לצאת אלא אמר רבא פומבדיתאי ידעי טעמא דהא מילתא ומנו רב יוסף דאמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל [א]טומאה זו אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאי אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דלא תימא אליבא דר׳ עקיבא דאמר [ב]עובר במעי אשה טמא אלא אפי׳ לר׳ ישמעאל דאמר עובר במעי אשה טהור גזרו בה טומאה מדרבנן מאי טעמא [א]אמר רב הושעיא גזירה א] שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור אי הכי אשה נמי אשה מרגשת בעצמה ותימא לה לחיה טרידא מאי ר׳ ישמעאל ומאי ר״ע דתניא [1]וכל אשר יגע על פני השדה להוציא עובר במעי אשה דברי ר׳ ישמעאל ר״ע אומר לרבות [ג]גולל ודופק ור׳ ישמעאל גולל ודופק הלכתא גמירי לה ור״ע עובר במעי אשה טמא מדאורייתא מנא ליה אמר ר׳ אושעיא אמר קרא [2]הנוגע במת בנפש איזהו מת שבנפשו של אדם הוי אומר זה עובר שבמעי אשה ור׳ ישמעאל האי מיבעי ליה ב] [ד]לרביעית דם הבאה מן המת שמטמאה שנאמר הנוגע במת בנפש האדם איזהו נפש של אדם שמטמא הוי אומר זו רביעית דם ור״ע לטעמיה דאמר אף רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל [ה]דתניא ר״ע אומר מנין לרביעית דם הבאה משני מתים שמטמאה באהל שנא׳ [3]ועל כל נפשות מת לא יבא שתי נפשות ושיעור אחד: **מתני׳** [ה]בהמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו וחתכה ואח״כ שחט את אמו הבשר טהור [ג]שחט את אמו ואח״כ חתכה [ד]הבשר מגע נבלה דברי ר״מ וחכמים אומרים [ו]מגע טרפה שחוטה

מה

והא עובר וחיה. דקתני מתני׳ החיה טמאה שבעה והאשה טהורה: **וקמטמי לה עובר לחיה.** ש״מ דטעמא דאשה טהורה משום מגע בית הסתרים הוא ולא משום בלוע: **טבעת אין סופה לצאת.** בתמיה: **טומאה זו.** דחיה: **מאי אינה מדברי תורה.** ל״ל למימר כולי האי לימא טומאה זו דברי סופרים משום גזירה כדמפרש לקמיה: **לא תימא.** מתני׳ ר״ע היא דאמר עובר מת שבמעי אשה טמא הלכך מטמא לחיה דטומאה בלועה מטמאה וטהרה בלועה ג]מיטמאה ואשה טהורה משום דמגע בית הסתרים הוא: **אלא אפי׳ לר׳ ישמעאל כו׳.** ולקמן בעי מאי ר׳ ישמעאל ור״ע: **גזירה שמא יוציא כו׳.** דאי אמרת חיה שפשטה ידה למעי אשה ונגעה בעובר מת טהורה פעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא וכסבורה חיה שעדיין הוא במעיה ואתי לטהרה אבל ברועה שהושיט ידו למעי בהמה דקתני מתני׳ טהור ליכא למיגזר הכי מפני שרחם שלה גלוי דכי מפיק חזי ליה: **טרידא.** עסוקה היא בחבליה וציריה וטרידא מלומר לחיה אל תגעי: **על פני השדה.** משמע גלוי: **להוציא עובר.** שהוא טמון: **גולל.** כיסוי הארון של מת: **דופק.** דף שנותנין בצדו: **ור׳ ישמעאל סבר גולל ודופק הלכתא היא.** וכי אתא קרא להוציא עובר: **ור״ע סבר עובר במעי אשה טמא.** וכי אתא קרא לגולל ודופק וקסבר לאו הלכתא היא: **מדאורייתא מנא ליה.** דטמא דלא מטהר ליה ממשמעותיה דעל פני השדה ואפי׳ לא מייתר: **במת בנפש.** מת שהוא בתוך נפש האחרת: רביעית הלוג דם חיי האדם תלויין בו שבכך הוא מתקיים: **אף רביעית דם הבא משני מתים.** הלכך האי קרא דכתיב ביה חד נפש לאו לרביעית דם אתא: **נפשות.** משמע שתים: **מת.** דבר שמיתה באה על ידו דהיינו רביעית: **מתני׳ הבשר טהור.** שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים: **הבשר מגע נבלה.** בשר העובר מגע אבר מן החי שהוא מטמא כנבלה בשעור והרוטב (לקמן דף קכט:). אי נמי אם א] יצא עובר מת נבלה גמורה הוי האבר מאחר שלא טהרתו שחיטת אמו: **מגע טרפה שחוטה.** שהשחיטה אע״פ שאינה מתרת האבר באכילה מטהרתו מידי נבלה והויא כטרפה שחוטה שאינה מטמאה מן התורה כדמפרש ואזיל אלא מדרבנן במוקדשין:

מה

אע״פ שהוא אב הטומאה אין לו טומאת משא וטבעת טהורה נמי לא מטמאה מחמת אדם טעמא נמי משום דבית הסתרים דאדם לא מטמא אבל בב׳ טבעות דלא שייך בהו בית הסתרים הוה אמינא במסותרים בתוכו ליטמו קמ״ל דטעמא דמתני׳ משום בלוע הוא וחבירו נמי לא מטמא וקשה לפירושו דטבעת שנגעה במת הרי הוא כחלל וטומאתה בוקעת ועולה ואפי׳ רצוצה תחת אבנים שלא ב] מטמא את האדם מכח בית הסתרים ומה שפי׳ דטבעת טהורה לא מטמאה מחמת אדם משום דבית הסתרים דאדם לא מטמא אטו אם נכנס אדם לאהל המת וכלים או אוכלין בקומטו ה״נ דטהורים דאע״ג דבית הסתרים לאו בת מקבלי טומאה נינהו מ״מ לא הוי כצמיד פתיל דמציל באהל המת הרי טיט דלאו בני קבולי טומאה נינהו ואוכלין שגיבלן בטיט והכניסם לאהל המת טמאים ומה שפירש נמי דאין טומאת משא אלא למי שטומאה באה ממנו הרי מדרס הזב דמטמא במשא וה״נ טבעת שנגעה במת כיון דהויא כחלל לטמא במשא דלטמא במשא לא מהני בית הסתרים כדפי׳ בקונט׳ ובפ׳ יוצא דופן (נדה דף מג:) נמי אמרי׳ נבלה בקומטו טמא נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא לכך נראה דטעמא דמתני׳ משום דבלוע הוא ומ״מ אשמעינן רבה בשני טבעות דממתני׳ לא אשמעינן ליה [ה]דהא דאע״ג דטומאה בלועה לא מטמאה היינו טהרה בעלמא אבל טהרה הבלועה מיטמאה וכן הא דטהרה הבלועה לא מיטמאה היינו מטומאה דעלמא ולא מטומאה הבלועה עמה ואין לתמוה כיון דבא לאשמועינן כאן בשתי טבעות מאי כשם דהכי פירושו כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה את האדם הבולעה אע״פ שנגעה בו כך אינה מטמאה טהרה שאצלה וא״ת מנא לה לרבה הא דטהרה בלועה לא מיטמאה מטומאה שאצלה הא לא אתי מק״ו דצמיד פתיל וי״ל דכולה מלתא דריש רבה מן האוכל את נבלתה מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור אפי׳ לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה שבמעיה ואסור לטמאה וא״ת שתי טבעות נמי תנינא בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה ויש לומר דהתם צריך הזיה שלישי ושביעי וכשבא לאכול תרומה כבר יש שבעה ימים שנבלעה והרי היא מסתמא כבר סמוך לנקב וכשבולע תרומה אינה נוגעת בטבעת עד שתבא אצלה סמוך לנקב ואז היא כבר מעוכלת: **והדר** חיה ועובר דכשתי טבעות דמו. מה שפי׳ בקונטרס אלמא דטומאה בלועה מטמאה וטעמא דאשה טהורה משום בית הסתרים וכן פי׳ בסמוך גבי לא תימא מתני׳ ר׳ עקיבא היא וקשה נהי דמגע בית הסתרים לא מטמא [ו]במשא מטמא אלא נ״ל כדפירשנו דאשה טהורה משום טומאה בלועה היא וחיה הויא כשתי טבעות: **גזירה שמא יוציא ולד ראשו וכו׳.** פי׳ בקונטרס משום דהרי הוא כילוד משמע דדוקא נקט ראשו וכן משמע בפ׳ יוצא דופן (נדה דף מג:) גבי יולדת מטמאה בפנים כבחוץ דקאמר כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדר׳ אושעיא כו׳ משמע דר׳ אושעיא נקט דוקא ראשו ותימה דאמאי נקט ראשו אפי׳ הוציא ידו חוץ לפרוזדור נמי נטמאה החיה שנגעה בו או הסיטה דתו לאו טומאה בלועה היא וי״ל דגזירת הכתוב היא דעד שיהא כילוד לא מטמאה כדדריש מעל פני השדה והשתא ניחא הא דצריך ר׳ ישמעאל למדרש טעמא מקרא דטעמיה פשוט דטומאה בלועה היא אלא משום דלא מטמא בהוציא ידו עד שיהא כילוד ור׳ עקיבא נמי לא פליג אלא בהוציא את ידו וכן משמע דלא תימא אליבא דר״ע משמע דכר״ע אתיא מתני׳ בפשיטות דטמאה החיה מדברי סופרים דגזרינן כולו במעי אשה אטו הוציא ידו אבל אי ר״ע מטמא עובר במעי אמו אפי׳ לא יצא לחוץ כלל היכי מתוקמא מתניתא אליביה דחיה טמאה ואשה טהורה:

גולל ודופק. מפורש בפ״ק דכתובות (דף ד: ד״ה עד): **שתי** נפשות ושיעור אחד. ור׳ ישמעאל סבר דיש אם למסורת ונפשת כתיב כדאמר בסנהדרין בפ״ק (דף ד.) וקשה דתרי קראי ברביעית דם ל״ל במת בנפש [ז]ונפש: **הוציא** עובר את ידו וחתכה ואח״כ שחט את אמו הבשר טהור. דעובר שבפנים אפי׳ מת חשיב כחי דהא קא מהני ליה שחיטת אמו להתירו אף באכילה: **וחכמים** אומרים מגע טרפה שחוטה. בשחיטה עושה ניפול פליגי כדאמר בגמ׳ וקודם שחיטה לכ״ע אדם שנוגע באבר שבחוץ טהור דאי מחיים מטמא היכי הוה מהני שחיטה לרבנן להפקיע הטומאה לטהרות ולעיל דקתני הושיט רועה את ידו ונגע בו טהור לאו דוקא לפי שהוא בפנים דאפי׳ הוציא עובר ידו לחוץ ונגע בו הרועה טהור אלא להודיעך כחו דר׳ יוסי הגלילי דאפי׳ הכי בטמאה טמא א״נ מודו רבנן בהוציא ידו לחוץ ונגע בו דבטמאה טמא דלענין מה שבפנים הוא דמקשינן טמאה לטהורה ולא לענין מה שבחוץ:

טהור

מסורת הש״ם

א) נדה מג: ע״ש, ב) סנהדרין ד. נזיר לח. [ודף מט: נג:], ג) [לעיל סח.], ד) [לקמן עד: קכט.], ה) [נ״ל דהוה אמינא], ו) [היינו במגע אבל], ז) גי׳ ר״מ ונפשות,

◆

תורה אור השלם

1. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חֶרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז
2. כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת מִשְׁכַּן יְיָ טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ: במדבר יט יג
3. וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא: ויקרא כא יא

◆

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] רש״י ד״ה הבשר מגע נבלה וכו׳ אי נמי אם יצא. מלת יצא נמחק. וצ״ב מלא כצ״ל ודלא כר׳ חסדא לקמן דף ע״ד ע״א דבעובר מת לכ״ע שחיטה עושה ניפול יעוש״ה ומפרש רש״י בזה כרבה שם דפליגי נמי באבר דעובר מת ודו״ק: **ב]** תוס׳ ד״ה (בעמוד הקודם) כי קאמר וכו׳ תחת אבנים שלא תטמא וכו׳ כצ״ל:

◆

מוסף רש״י

שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. ותגע בו, דמכי נפק הוה ליה ילוד ולא הוי בלועה וטמא מדאורייתא משום נוגע במת (נדה מב:). **לרבות גולל ודופק.** שמטמא במגע ובמשא ובאהל (סוכה כג.) אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו ואפילו ניטל משם (ערובין טו.). **לרביעית דם.** היא שיעור חיותו של אדם ובלאו הכי לא איקרי מת עד שיהא בו שיעור מיתה (סנהדרין ד.). **שתי נפשות.** משמע משני בני אדם, וכתב מת כדי מיתה היינו רביעית (שם). **נפשות** היינו דם דאיקרי נפש (שם) רביעית דם קרי ליה נפש כדאמרינן התם (שבת לא:) רביעית דם נתתי בכם (נזיר לח.). **הבשר מגע נבלה.** כל העובר והבהמה נגעו באבר טמאין (לעיל סח:). **בשר** העובר שהיה מחובר לאבר היוצא (לקמן עד:). **מגע טרפה שחוטה.** שאבר היוצא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה, אע״פ שאין שחיטה מתירתה באכילה מטהרתה מידי נבילה, כטריפה ששחיטתה מטהרתה, וטעמייהו מפרש במתני׳, ולקמן (עג.) מפרש בפירקין בטריפה שחוטה מאי מגע שייך למימר בה ומפרש שטריפה שחוטה מטמאה את המוקדשים מדרבנן (לעיל סח:).

עין משפט נר מצוה

לח א מיי׳ פכ״ה מהל׳ טומאת מת הלי״ב:
לט ב מיי׳ שם הלכה ח:
מ ג מיי׳ פ״ב שם הל׳ טו ע״ש בכ״מ:
מא ד מיי׳ פ״ד שם הלכה א:
מב ה ו מיי׳ פ״ב מהל׳ אבות הטומאה הלכה ט:

◆

שיטה מקובצת

א] שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. נ״ב עי׳ תוס׳ בכורות דף כ״ב ע״א: **ב]** לרביעית דם הבאה מן המת. נ״ב עי׳ תוס׳ מנחות דף קד ע״א: **ג]** מטמאה וטהרה בלועה מיטמאה ואשה כצ״ל:

◆

רבינו גרשום

והא עובר וחיה דכשתי טבעות דמו. דעובר במעי בהמה ויד חיה במעי בהמה שניהן בלועין העובר והיד וקא מטמא ליה עובר לחיה: שאני עובר הואיל וסופו לצאת ולא מיחזי כבלוע: טומאה זו (אינה מדברי תורה) דמטמאה עובר לחיה [אינה מד״ת]: שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור והוי כילוד: אי הכי אשה נמי. דאי חיישינן להא דאמרת שמא יוציא ולד א״כ אפי׳ האם נמי תהא טמאה: אשה מרגשת בעצמה. כשיוצא תהא יודעת: ותימא ליה לחיה. כלומר אמאי אמרי׳ החיה טמאה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ותימא ליה האם לחיה כשיוציא ראשו ולא תהא טמאה החיה עד דתימא לה האם לחיה: להוציא עובר שבמעי אשה. כלומר דאינו על פני השדה: לרבות גולל ודופק. גולל זהו כסוי שעל גבי ארון של מת דופק דפנות שמטמאין כמת ולא להוציא עובר שבמעי אשה: ורבי עקיבא לטעמיה דאמר אף רביעית דם. דר׳ עקיבא לא בעי ליה להאי קרא: ושיעור א׳. כלומר ורביעית אחד. ואח״כ שחט את אמו הבשר טהור. כלומר דאין מטמאה מחיים: